

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 22 stycznia 2015 r. (*)

Odesłanie prejudycjalne – Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 – Artykuł 5 pkt 3 – Jurysdykcja szczególna w sytuacji, gdy przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego – Prawa autorskie – Zdematerializowana treść – Udostępnienie w sieci – Ustalenie miejsca zdarzenia wywołującego szkodę – Kryteria

W sprawie C-441/13

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Handelsgericht Wien (Austria) postanowieniem z dnia 3 lipca 2013 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 5 sierpnia 2013 r., w postępowaniu:

Pez Hejduk

przeciwko

EnergieAgentur.NRW GmbH,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: L. Bay Larsen, prezes izby, K. Jürimäe, J. Malenovský, M. Safjan (sprawozdawca) i A. Prechal, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Cruz Villalón,

sekretarz: A. Calot Escobar,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu P. Hejduk przez M. Pilza, Rechtsanwalt,
- w imieniu EnergieAgentur.NRW GmbH przez M. Wukoschitza, Rechtsanwalt,

- w imieniu rządu czeskiego przez M. Smolka oraz J. Vláčila, działających w charakterze pełnomocników,

- w imieniu rządu portugalskiego przez L. Ineza Fernandesa oraz E. Pedrosę, działających w charakterze pełnomocników,

- w imieniu rządu szwajcarskiego przez M. Jametti, działającą w charakterze pełnomocnika,

- w imieniu Komisji Europejskiej przez A.M. Rouchaud-Joët oraz M. Wilderspina, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 11 września 2014 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia prejudycjalnego dotyczy wykładni art. 5 pkt 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1).

2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu pomiędzy Pez Hejduk, zamieszkałą w Wiedniu (Austria), a spółką EnergieAgentur.NRW GmbH (zwaną dalej „EnergieAgentur”), z siedzibą w Düsseldorfie (Niemcy), w przedmiocie żądania ustalenia naruszenia praw autorskich z uwagi na udostępnienie w witrynie internetowej EnergieAgentur fotografii wykonanych przez P. Hejduk bez jej zgody.

Ramy prawne

Rozporządzenie nr 44/2001

3 Z motywu 2 rozporządzenia nr 44/2001 wynika, że służy ono wdrożeniu w interesie należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego „przepisów celem ujednoczenia przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych oraz uproszczenia formalności ze względu na szybkie i nieskomplikowane uznawanie i wykonywanie orzeczeń z państw członkowskich związanych niniejszym rozporządzeniem”.

4 Motywy 11, 12 i 15 wspomnianego rozporządzenia brzmią następująco:

„(11) Przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i powinny zależeć zasadniczo od miejsca zamieszkania pozwanego, a tak ustalona jurysdykcja powinna mieć miejsce zawsze, z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub umowę stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania. Siedziba osób prawnych musi być zdefiniowana wprost w rozporządzeniu celem wzmocnienia przejrzystości wspólnych przepisów i uniknięcia konfliktów kompetencyjnych.

(12) Jurysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości.

[...]

(15) W interesie zgodnego wymiaru sprawiedliwości należy unikać tak dalece, jak jest to tylko możliwe, równoległych postępowań, aby w dwóch państwach członkowskich nie zapadały niezgodne ze sobą orzeczenia [...].”

5 Przepisy dotyczące jurysdykcji zawarte są w rozdziale II wspomnianego rozporządzenia.

6 Artykuł 2 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, należący do sekcji 1 rozdziału II, zatytułowanej „Przepisy ogólne”, brzmi następująco:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego”.

7 Artykuł 3 ust. 1 omawianego rozporządzenia, ujęty we wspomnianej sekcji 1, stanowi:

„Osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy innego państwa członkowskiego tylko zgodnie z przepisami sekcji 2–7 niniejszego rozdziału”.

8 Artykuł 5 pkt 3 wspomnianego rozporządzenia, ujęty w sekcji 2 rozdziału II, zatytułowanej „Jurysdykcja szczególna”, przewiduje, co następuje:

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim:

[...]

3) jeżeli przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego albo roszczenia wynikające z takiego czynu – przed sąd miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę”.

Dyrektywa 2001/29/WE

9 Zgodnie z art. 1 ust. 1 dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. L 167, s. 10):

„Niniejsza dyrektywa dotyczy ochrony prawnej praw autorskich i pokrewnych w ramach rynku wewnętrznego, ze szczególnym uwzględnieniem społeczeństwa informacyjnego”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

10 Z postanowienia odsyłającego wynika, że P. Hejduk jest zawodową fotografką architektury, autorką między innymi utworów fotograficznych przedstawiających prace architekta austriackiego Georga W. Reinberga. Georg W. Reinberg wykorzystał w ramach konferencji zorganizowanej w dniu 16 września 2004 r. przez spółkę EnergieAgentur fotografie P. Hejduk w celu zilustrowania swoich konstrukcji, na co P. Hejduk wyraziła zgodę.

11 Następnie spółka EnergieAgentur bez zgody P. Hejduk i bez podania wskazania dotyczącego praw autorskich udostępniła wspomniane fotografie do przeglądania i pobierania ze swojej witryny internetowej.

12 Uważając, że przysługujące jej prawa autorskie zostały naruszone przez spółkę EnergieAgentur, P. Hejduk, w celu uzyskania odszkodowania w wysokości 4050 EUR oraz zgody na opublikowanie wyroku na koszt tej spółki, wniosła sprawę do Handelsgericht Wien (sądu do spraw gospodarczych w Wiedniu).

13 Sąd odsyłający wskazuje, że aby uzasadnić wybór tego sądu, P. Hejduk powołuje się na art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001. Spółka EnergieAgentur podniosła zarzut braku jurysdykcji i niewłaściwości miejscowej Handelsgericht Wien, twierdząc, że jej witryna internetowa nie jest przeznaczona dla Austrii, a sama możliwość przeglądania jej z tego państwa członkowskiego nie wystarcza do uzasadnienia właściwości wspomnianego sądu.

14 W tych okolicznościach Handelsgericht Wien postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 5 pkt 3 rozporządzenia [nr 44/2001] należy interpretować w ten sposób, że w postępowaniu dotyczącym naruszenia praw pokrewnych do autorskich, popełnionego w ten sposób, że udostępniono fotografię na stronie internetowej, która jest prowadzona w ramach domeny najwyższego poziomu w innym państwie członkowskim niż to, w którym uprawniony z prawa ma miejsce zamieszkania, właściwość zachodzi jedynie:

- w państwie członkowskim, w którym ma siedzibę osoba, której zarzuca się popełnienie naruszenia; oraz
- w państwie członkowskim lub w państwach członkowskich, do których jest kierowana, zgodnie z jej treścią, strona internetowa?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

15 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że w wypadku zarzucanego naruszenia praw pokrewnych prawu autorskiemu chronionych w państwie członkowskim sądu, do którego wniesiono powództwo, sąd ten jest właściwy do rozpoznania powództwa odszkodowawczego z tytułu naruszenia tych praw z uwagi na udostępnienie podlegających ochronie fotografii w witrynie internetowej dostępnej na obszarze jego właściwości.

16 Na wstępie należy w pierwszej kolejności przypomnieć, że art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 powinien być przedmiotem wykładni autonomicznej i zawężającej (zob. podobnie wyrok Coty Germany, C-360/12, EU:C:2014:1318, pkt 43–45).

17 Wyłącznie na zasadzie odstępstwa od podstawowej zasady zawartej w art. 2 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, ustanawiającej jurysdykcję sądów państwa członkowskiego miejsca zamieszkania pozwanego, sekcja 2 rozdziału II rzeczzonego rozporządzenia przewiduje pewną liczbę wypadków jurysdykcji szczególnej, wśród których figuruje ten określony w art. 5 pkt 3 omawianego rozporządzenia (wyrok Coty Germany, EU:C:2014:1318, pkt 44).

18 Z orzecznictwa Trybunału wynika, że określenie „miejsce, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę” użyte w art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 obejmuje zarówno miejsce, w którym szkoda zaistniała, jak i miejsce, w którym nastąpiło zdarzenie stanowiące przyczynę leżącą u podstaw powstania szkody, wobec czego pozwany może zostać pozwany, według wyboru powoda, przed sądem mającym siedzibę w jednym bądź w drugim z tych miejsc (wyrok Coty Germany, EU:C:2014:1318, pkt 46).

19 W tym względzie zgodnie z utrwalonym orzecznictwem przepis jurysdykcyjny zawarty w art. 5 pkt 3 wspomnianego rozporządzenia jest oparty na istnieniu łącznika wynikającego ze szczególnie ścisłego związku pomiędzy roszczeniem a sądem miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę, który uzasadnia przyznanie jurysdykcji temu sądowi ze względu na prawidłowe administrowanie wymiarem sprawiedliwości oraz sprawną organizację postępowania (wyrok Coty Germany, EU:C:2014:1318, pkt 47).

20 Jako że identyfikacja jednego z łączników przyjętych w orzecznictwie przytoczonym w pkt 18 niniejszego wyroku powinna umożliwić ustalenie jurysdykcji sądu, który obiektywnie znajduje się w najlepszej sytuacji do dokonania oceny, czy spełnione są przesłanki powstania odpowiedzialności pozwanego, wynika z tego, że powództwo może być prawidłowo wniesione tylko do sądu, w którego obszarze właściwości miejscowej mieści się właściwy łącznik (wyrok Coty Germany, EU:C:2014:1318, pkt 48 i przytoczone tam orzecznictwo).

21 W drugiej kolejności należy uściślić, że o ile w sprawie głównej P. Hejduk zarzuca naruszenie przysługujących jej praw autorskich poprzez udostępnienie w witrynie internetowej wykonanych przez nią fotografii bez jej zgody, o tyle zarzut ten dotyczy według sądu odsyłającego konkretnie praw pokrewnych prawu autorskiemu.

22 W tym względzie należy przypomnieć, że o ile prawa autorskie powinny, w szczególności na podstawie dyrektywy 2001/29, podlegać automatycznie ochronie we wszystkich państwach członkowskich, o tyle podlegają one zasadzie terytorialności. Omawiane prawa mogą zatem zostać naruszone, odpowiednio, w każdym z państw członkowskich w zależności od obowiązującego prawa materialnego (zob. wyrok Pinckney, C-170/12, EU:C:2013:635, pkt 39).

23 Po pierwsze, należy stwierdzić, że zdarzenie powodujące powstanie szkody, zdefiniowane jako okoliczność będąca przyczyną zarzucanej szkody (zob. wyrok Zuid-Chemie, C-189/08, EU:C:2009:475, pkt 28), nie ma znaczenia dla ustalenia jurysdykcji sądu, do którego wniesiono sprawę taką jak rozpatrywana w postępowaniu głównym.

24 W sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym, w której zarzucany czyn niedozwolony polega na naruszeniu praw autorskich i praw pokrewnych prawu autorskiemu poprzez udostępnienie w określonej witrynie internetowej fotografii bez zgody ich autora, należy bowiem uznać za zdarzenie powodujące powstanie szkody uruchomienie procesu technicznego wyświetlania fotografii we wspomnianej witrynie internetowej. Zdarzenie powodujące ewentualne naruszenie praw autorskich wynika zatem z zachowania właściciela wskazanej witryny (zob. analogicznie wyrok Wintersteiger, C-523/10, EU:C:2012:220, pkt 34, 35).

25 W sprawie takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym czyny lub zaniechania, które mogą stanowić takie naruszenie, można zlokalizować tylko w miejscu, w którym znajduje się siedziba spółki EnergieAgentur, ze względu na to, że spółka ta podjęła i wykonała tam decyzję o udostępnieniu fotografii w określonej witrynie internetowej. Jest zaś bezsporne, że siedziba ta nie mieści się w państwie członkowskim sądu odsyłającego.

26 Wynika z tego, że w okolicznościach takich jak rozpatrywane w postępowaniu głównym zdarzenie powodujące powstanie szkody sytuuje się w siedzibie tej spółki i z tego względu nie pozwala na ustalenie jurysdykcji sądu, do którego wniesiono powództwo.

27 Należy zatem zbadać, po drugie, czy sąd taki może być właściwy ze względu na miejsce urzeczywistnienia się zarzucanej szkody.

28 I tak, należy określić sytuacje, w jakich na potrzeby zastosowania art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 szkoda wynikająca z zarzucanego naruszenia praw autorskich urzeczywistnia się lub może się urzeczywistnić w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym pozwany podjął i wykonał decyzję o udostępnieniu fotografii w określonej witrynie internetowej.

29 W tym względzie Trybunał uściślił już nie tylko, że miejsce urzeczywistnienia się szkody w rozumieniu omawianego przepisu może być różne w zależności od charakteru prawa, którego naruszenie jest podnoszone, lecz także, iż możliwość urzeczywistnienia się szkody w określonym państwie członkowskim jest uzależniona od tego, czy prawo, którego naruszenie jest podnoszone, podlega ochronie w tym państwie członkowskim (zob. wyrok *Pinckney*, EU:C:2013:635, pkt 32, 33).

30 Jeśli chodzi o ten drugi aspekt, w sprawie głównej P. Hejduk zarzuca naruszenie przysługujących jej praw autorskich ze względu na opublikowanie wykonanych przez nią fotografii w witrynie internetowej spółki *EnergieAgentur*. Jest bezsporne – jak w szczególności wynika z pkt 22 niniejszego wyroku – że prawa, na które powołuje się P. Hejduk, są chronione w Austrii.

31 Co się tyczy możliwości urzeczywistnienia się szkody w państwie członkowskim innym niż to, w którym spółka *EnergieAgentur* ma siedzibę, spółka ta podkreśla, że jej witryna internetowa, na której sporne fotografie zostały opublikowane, operująca pod nazwą niemieckiej krajowej domeny najwyższego poziomu, mianowicie „.de”, nie jest przeznaczona dla Austrii i że w rezultacie szkoda nie urzeczywistniła się w tym ostatnim państwie członkowskim.

32 W tym względzie z orzecznictwa Trybunału wynika, że w przeciwieństwie do art. 15 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 44/2001, który został zinterpretowany w wyroku *Pammer i Hotel Alpenhof* (C-585/08 i C-144/09, EU:C:2010:740), art. 5 pkt 3 omawianego rozporządzenia nie wymaga, by rozpatrywana witryna była „kierowana do” państwa członkowskiego sądu, do którego wniesiono powództwo (zob. wyrok *Pinckney*, EU:C:2013:635, pkt 42).

33 Tym samym w celu określenia miejsca urzeczywistnienia się szkody dla potrzeb ustalenia jurysdykcji na podstawie art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 bez znaczenia jest okoliczność, że witryna internetowa rozpatrywana w postępowaniu głównym nie jest przeznaczona dla państwa członkowskiego sądu, do którego wniesiono powództwo.

34 W okolicznościach takich jak rozpatrywane w postępowaniu głównym należy zatem uznać, że urzeczywistnienie się szkody lub możliwość tego urzeczywistnienia się wynikają z dostępności w państwie członkowskim sądu, do którego wniesiono powództwo, za pośrednictwem witryny internetowej spółki *EnergieAgentur* fotografii objętych prawami, na które powołuje się P. Hejduk.

35 Należy uściślić, że kwestia rozmiaru szkody podnoszonej przez P. Hejduk jest objęta badaniem roszczenia co do istoty i nie może mieć znaczenia na etapie sprawdzania jurysdykcji.

36 Jednakże należy przypomnieć, że jeżeli ochrona praw autorskich i praw pokrewnych prawu autorskiemu udzielona przez państwo członkowskie sądu, do którego wniesiono powództwo, jest ograniczona do terytorium tego państwa, to sąd, do którego wniesiono powództwo ze względu na miejsce urzeczywistnienia się zarzucanej szkody, jest właściwy tylko w zakresie szkody wyrządzonej na terytorium tego państwa członkowskiego (zob. podobnie wyrok Pinckney, EU:C:2013:635, pkt 45).

37 Sądy innych państw członkowskich pozostają bowiem co do zasady właściwe w świetle art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 oraz zasady terytorialności do rozpatrywania szkód wyrządzonych prawom autorskim i prawom pokrewnym prawu autorskiemu na terytorium ich odpowiednich państw członkowskich, jako że są one w stanie najlepiej ocenić, zarówno czy nastąpiło naruszenie tych praw chronionych w danym państwie członkowskim, jak też jakiego charakteru szkoda wystąpiła (zob. podobnie wyrok Pinckney, EU:C:2013:635, pkt 46).

38 W świetle całości poprzedzających rozważań na zadane pytanie należy odpowiedzieć, iż art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że w wypadku zarzucanego naruszenia praw autorskich i praw pokrewnych prawu autorskiemu chronionych w państwie członkowskim sądu, do którego wniesiono powództwo, sąd ten jest właściwy ze względu na miejsce urzeczywistnienia się szkody do rozpoznania powództwa odszkodowawczego z tytułu naruszenia tych praw z uwagi na udostępnienie podlegających ochronie fotografii w witrynie internetowej dostępnej na obszarze jego właściwości. Sąd ten jest właściwy wyłącznie w zakresie szkody wyrządzonej na terytorium państwa członkowskiego, któremu podlega.

W przedmiocie kosztów

39 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 5 pkt 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach

cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że w wypadku zarzucanego naruszenia praw autorskich i praw pokrewnych prawu autorskiemu chronionych w państwie członkowskim sądu, do którego wniesiono powództwo, sąd ten jest właściwy ze względu na miejsce urzeczywistnienia się szkody do rozpoznania powództwa odszkodowawczego z tytułu naruszenia tych praw z uwagi na udostępnienie podlegających ochronie fotografii w witrynie internetowej dostępnej na obszarze jego właściwości. Sąd ten jest właściwy wyłącznie w zakresie szkody wyrządzonej na terytorium państwa członkowskiego, któremu podlega.

Podpisy

* Język postępowania: niemiecki.